Deel 3
Statistieken

Inleiding

In dit deel van het verslag zijn de kerncijfers gebundeld die Myria heeft ontvangen van de zes actoren die mogelijk een rol spelen in een dossier van mensenhandel of mensensmokkel in België. De recentste gegevens rond mensenhandel en mensensmokkel komen daarbij aan bod. Dit deel wordt afgesloten met een externe bijdrage van de inspectiedienst van de RSZ.

De zes actoren waarvan we cijfers ontvingen zijn:

- de politie, met informatie afkomstig uit de Algemene Nationale Gegevensbank (ANG);
- de diensten van de sociale inspectie (Themadirectie mensenhandel, ECOSOC-teams);
- het College van procureurs-generaal met informatie over de vervolgingen die door de parketten zijn ingesteld;
- de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ);
- Pag-Asa, Payoke en Sürya: centra gespecialiseerd in de opvang van slachtoffers;
- de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de FOD Justitie, met informatie over veroordelingen.

De cijfers van de verschillende actoren zijn onderling niet geharmoniseerd. Ze volstaan dus niet als basis om het beleid te evalueren of om strategische analyses te onderbouwen. Dat beperkt ook aanzienlijk de mogelijkheden inzake rapportage bij de Europese instellingen. Uiteraard werkt Myria dagelijks met die actoren samen om de best mogelijke cijfers te verzamelen.

Waarschuwing

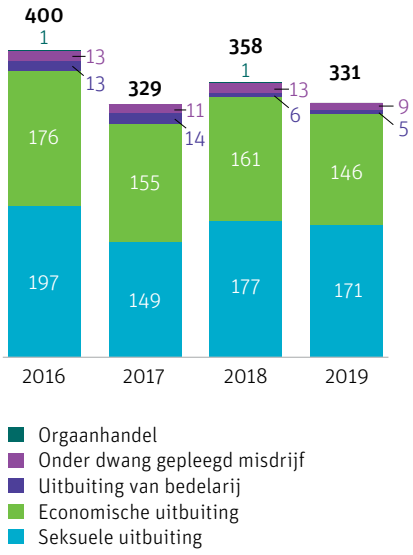
- De cijfers in dit verslag tonen geenszins de werkelijke omvang van de fenomenen mensenhandel en -smokkel. Ze slaan alleen op de feiten en de slachtoffers die door de autoriteiten zijn gedetecteerd. Over niet-geïdentificeerde feiten en slachtoffers zijn er momenteel geen schattingen.
- Deze cijfers en hun evolutie geven veeleer info over het optreden van de autoriteiten in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel meer dan over die fenomenen zelf.

De beschikbare cijfers over mensenhandel en mensensmokkel tonen maar het topje van de ijsberg. De reële omvang van de fenomenen is niet bekend.

1. Mensenhandel

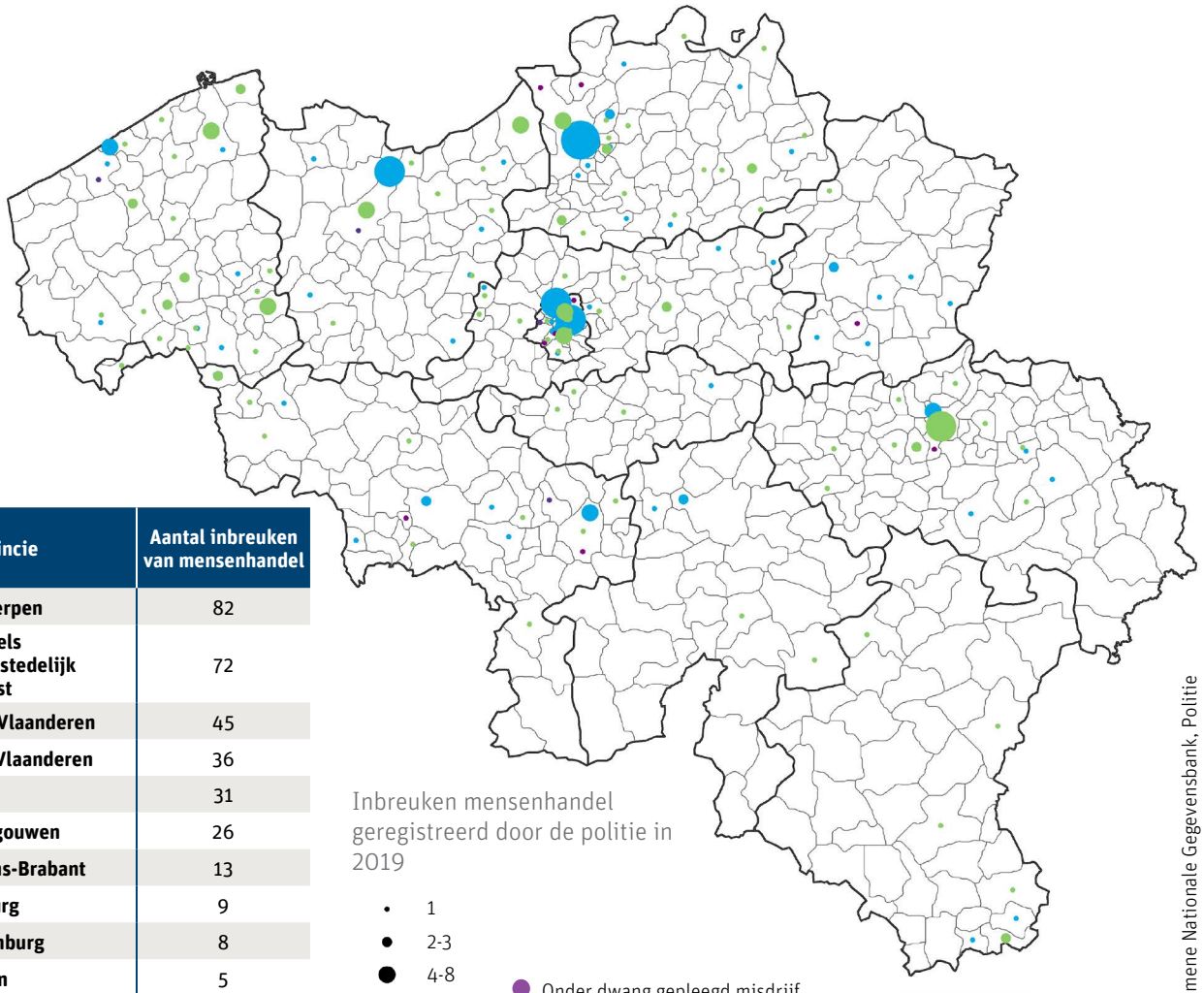
Inbreuken mensenhandel (gegevens van de politie)

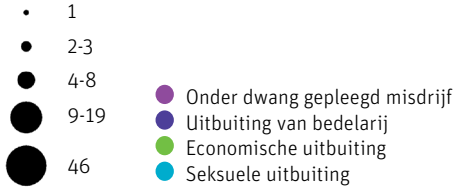

Sinds 2016 ligt het aantal inbreuken onder de 400 en schommelt dat cijfer van jaar tot jaar. In 2019 is er een lichte daling ten opzichte van 2018.

In 2019:

- De politie heeft in totaal **331 inbreuken inzake mensenhandel** geregistreerd, hoofdzakelijk voor seksuele (52%) en economische (44%) uitbuiting. Toch waren er ook 9 inbreuken voor een misdrijf of misdaad gepleegd onder dwang en 5 voor uitbuiting van bedelarij. In 2019 waren er geen inbreuken op het vlak van orgaanhandel.
- De inbreuken inzake mensenhandel doen zich vaker voor in de grote steden, vooral in de hoofdstad (in totaal 72 inbreuken in de 19 gemeenten) en in Antwerpen (met 52 geregistreerde inbreuken).
- De provincie Antwerpen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn goed voor 60% van de inbreuken op het vlak van seksuele uitbuiting op nationaal niveau. Wat economische uitbuiting betreft, werden de inbreuken vooral geregistreerd in de provincies West-Vlaanderen (31), Antwerpen (24), Luik (21) en over het volledige Brussels Gewest (20).

Inbreuken mensenhandel geregistreerd door de politie in 2019

Provincie	Aantal inbreuken van mensenhandel
Antwerpen	82
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	72
West-Vlaanderen	45
Oost-Vlaanderen	36
Luik	31
Henegouwen	26
Vlaams-Brabant	13
Limburg	9
Luxemburg	8
Namen	5
Waals-Brabant	4
Totaal	331

bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie

Processen-verbaal van de RSZ-inspectiediensten (ECOSOC-teams)

Van de in 2019 afgesloten onderzoeken:

- heeft de inspectiedienst van de RSZ 58 processen-verbaal wegens mensenhandel opgesteld (art. 433*quinquies* van het Strafwetboek).
- zijn 82 vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel na strafrapporten of processen-verbaal door de RSZ-inspectie doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten en de gespecialiseerde opvangcentra (tegenover 65 in 2018).
- De meest vertegenwoordigde sectoren waren de horeca, de bouw en de kleinhandel.

Voor meer informatie, zie de externe bijdrage van de RSZ-inspectiedienst, op het einde van dit deel.

Sector en nationaliteit van de werknemers die door de inspectiedienst van de RSZ in 2019 als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel zijn geïdentificeerd

Land	Land- en tuinbouw	Voedingsindustrie	Bouw	Garages	Groothandel	Kleinhandel	Vervoer over land	Horeca	Schoonmaakactiviteit	Sport-, recreatie- en vrijetijdsactiviteiten	Andere	Totaal
Polen			7			2					7	16
Marokko		1	2		2		1	4	1			11
Egypte								8				8
Roemenië			2		1	1	2	1				7
Vietnam											5	5
Afghanistan				3		1						4
Pakistan						4						4
België						1		1		1		3
Ghana	1										2	3
Kameroen											2	2
China								2				2
Ivoorkust						1					1	2
Kosovo								2				2
Rwanda						1		1				2
Oekraïne			2									2
Brazilië								1				1
Burkina Faso						1						1
Litouwen			1									1
Mali											1	1
Niger											1	1
Nepal								1				1
Portugal			1									1
Tunesië								1				1
Turkije								1				1
Totaal	**1**	**1**	**15**	**3**	**3**	**12**	**3**	**23**	**1**	**1**	**19**	**82**

bron: Inspectiedienst van de RSZ (ECOSOC-cellen)

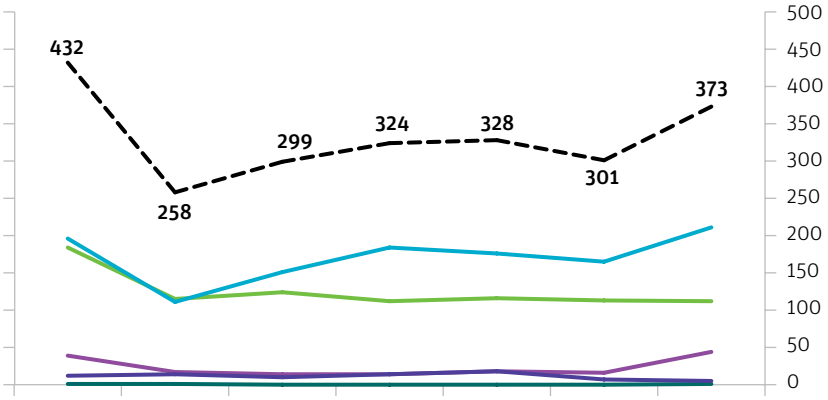
Strafzaken voor mensenhandel bij de parketten

In 2019,

- zijn **373** dossiers bij de parketten binnengekomen wegens mensenhandel.
- Na een stagnatie de afgelopen jaren is dat een stijging met 24% tegenover 2018.
- Bij 57% van die dossiers ging het om seksuele uitbuiting, bij 30% om economische uitbuiting, bij 12% om onder dwang gepleegde misdrijven of misdaden en bij 1% om uitbuiting van bedelarij.

Tussen 2018 en 2019 stellen we een stijging vast van het aantal zaken van seksuele uitbuiting. Die zijn gestegen van 165 in 2018 naar 211 in 2019. Ook de zaken van onder dwang gepleegde misdrijven en misdaden zijn tussen 2018 en 2019 verdubbeld.

Een **nieuwe strafzaak** wordt geopend op basis van een aanvankelijk pv (op basis van een navolgend pv wordt geen nieuwe strafzaak geopend). Een nieuwe strafzaak kan ook worden geopend op basis van een klacht of van een burgerlijke partijstelling.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Seksuele uitbuiting	196	111	151	184	176	165	211
Economische uitbuiting	184	115	124	112	116	113	112
Uitbuiting van bedelarij	12	14	10	14	18	7	5
Onder dwang gepleegd(e) misdrijf/misdaad	39	17	14	14	18	16	44
Orgaanhandel	1	1	0	0	0	0	1
Totaal	**432**	**258**	**299**	**324**	**328**	**301**	**373**

Methodologische opmerkingen

- Het betreft hier gegevens uit de Databank van het College van procureurs-generaal zoals vastgesteld op 9 mei 2020.
- Ze gaan over het aantal strafzaken die in de loop van 2019 bij de correctionele parketten (met inbegrip van het federaal parket) zijn binnengekomen.
- Ze zijn beperkt tot inbreuken die door meerderjarigen zijn gepleegd en hebben geen betrekking op strafzaken die door de arbeidsauditeur zijn behandeld.
- De zaken die bij het parket van Eupen binnenkomen worden pas sinds 19 februari 2019 opgenomen. De jaren daarvoor werd er geen rekening mee gehouden, door een probleem in de harmonisering van het IT-systeem.
- Er bestaat een risico op dubbele telling van de strafzaken die voor beschikking naar een ander arrondissement worden doorverwezen of wanneer ze naar een andere afdeling van hetzelfde gerechtelijk arrondissement worden verwezen.
- In elke strafzaak kunnen één of verschillende beklaagden betrokken zijn.

Stijging van het aantal geseponeerde dossiers

	Geseponeerde dossiers	Totaal
Seksuele uitbuiting	78	211
Economische uitbuiting	28	112
Uitbuiting van bedelarij	3	5
Onder dwang gepleegd(e) misdrijf/misdaad	30	44
Totaal	**139 (37%)**	**373**

- **37%** van de dossiers inzake mensenhandel die in 2019 bij de parketten zijn binnengekomen was op 9 mei 2020 geseponeerd. Dat percentage is de afgelopen jaren constant gestegen van 24% in 2017 naar 28% in 2018.
- In 2019 ging het in ruim de helft van de 139 geseponeerde zaken om seksuele uitbuiting.
- Van die 139 dossiers werden er 31 omwille van opportuniteitsredenen en 108 om technische redenen geseponeerd (waarvan 70 wegens onvoldoende bewijslast, 23 omdat de daders onbekend waren en 15 voor een andere reden).

bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, analysten

Ressort: omschrijving van de territoriale bevoegdheid van één jurisdictie. België is verdeeld in vijf grote gerechtelijke ressorten met telkens een hof van beroep. Elk hof van beroep is bevoegd voor verschillende gerechtelijke arrondissementen.

- Antwerpen → Antwerpen en Limburg
- Brussel → Brussel (Brussel en Halle-Vilvoorde), Leuven en Waals-Brabant
- Gent → Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen
- Luik → Luik, Eupen, Namen en Luxemburg
- Bergen → Henegouwen

Ressort Antwerpen

- **Antwerpen is het ressort waarin de meeste strafzaken geopend zijn voor mensenhandel in 2019.**
- Stijging van het aantal strafzaken in het ressort Antwerpen, te wijten aan de stijging van het aantal strafzaken voor seksuele en economische uitbuiting.
- Meeste dossiers geopend voor seksuele uitbuiting (72%).

Ressort Brussel

- Recente stijging van het totale aantal strafzaken. Die heeft te maken met de stijging van het aantal dossiers van seksuele uitbuiting, dat tussen 2018 en 2019 meer dan verdubbeld is.
- De meeste strafzaken betreffen seksuele uitbuiting (58 zaken op de 88 in 2019).

Ressort Gent

- Lichte daling ten opzichte van 2018.
- Dit is het enige ressort waar een daling van het aantal strafzaken voor seksuele uitbuiting wordt vastgesteld in 2019.
- Het aantal strafzaken voor seksuele uitbuiting is gelijk aan dat voor economische uitbuiting (33).

Ressort Luik

- Lichte stijging tussen 2018 en 2019.
- In 2019 waren er meer strafzaken voor economische uitbuiting (25) dan voor seksuele uitbuiting (20).

Ressort Bergen

- Na een stagnatie is het totale aantal strafzaken opnieuw gaan stijgen, vooral als gevolg van het aantal zaken rond onder dwang gepleegde misdrijven of misdaden.
- In 2019 was deze laatste vorm van uitbuiting de meest voorkomende (26 op de 37).

Federaal parket

- In 2019 waren er vijf strafzaken voor seksuele en één voor economische uitbuiting.

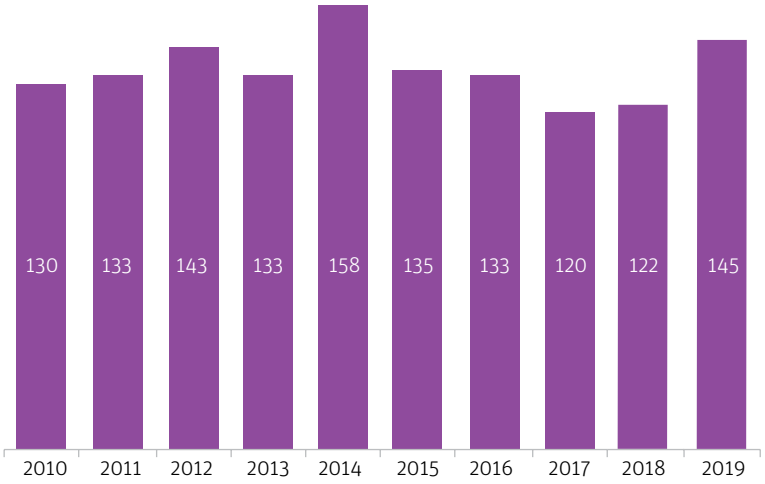
Nomenclatuur van de inbreuken

Seksuele uitbuiting	37L	art. 433*quinquies* § 1 1°C. Sw.
Economische uitbuiting	55D	art. 433*quinquies* § 1 3°C. Sw.
Uitbuiting van bedelarij	29E	art. 433*quinquies* § 1 2°C. Sw.
Onder dwang gepleegd(e) misdrijf/misdaad	55F	art. 433*quinquies* § 1 5°C. Sw.
Orgaanhandel	55E	art. 433*quinquies* § 1 4°C. Sw.

bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, analysten

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers mensenhandel door de gespecialiseerde opvangcentra

145 slachtoffers van mensenhandel zijn in 2019 in een begeleidingstraject gestapt bij een gespecialiseerd opvangcentrum

Forse stijging ten opzichte van 2018
In 2019:

- Van de 145 slachtoffers zijn er **87 slachtoffers van economische uitbuiting** (tegenover 79 in 2018) en **52 van seksuele uitbuiting** (tegenover 38 in 2018).
- Bij de nieuwe begeleidingen zijn er ook 3 slachtoffers van uitbuiting van bedelarij en 3 slachtoffers van onder dwang gepleegde inbreuken. Er zijn geen nieuwe begeleidingen van slachtoffers van orgaanhandel.
- Onder die slachtoffers zijn er 75 mannelijke en 70 vrouwelijke slachtoffers.

- We tellen 26 Marokkaanse slachtoffers, 16 Nigeriaanse en 13 Egyptische. Dat zijn de 3 voornaamste nationaliteiten als het om slachtoffers van mensenhandel gaat die in 2019 bij één van de drie gespecialiseerde centra in een begeleidingstraject zijn gestapt.

Er is sprake van **begeleiding** zodra de eerste fase (reflectieperiode) is opgestart, dus zodra een bijlage 15 is uitgevaardigd.

De gegevens over de nieuwe begeleidingen volstaan niet om de omvang van het werk van de gespecialiseerde centra in te schatten

- De duurtijd van de begeleiding komt hier immers niet aan bod als indicator. De cijfers van de Dienst Vreemdelingenzaken over de verlenging van de documenten in het kader van de procedure voor mensenhandel zijn daar wel een mogelijke indicator van.
  Zie Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel
- De meldingen van personen voor wie geen enkele begeleiding is opgestart komen hier evenmin aan bod.

bron: Payoke, Pag-Asa, Sürya

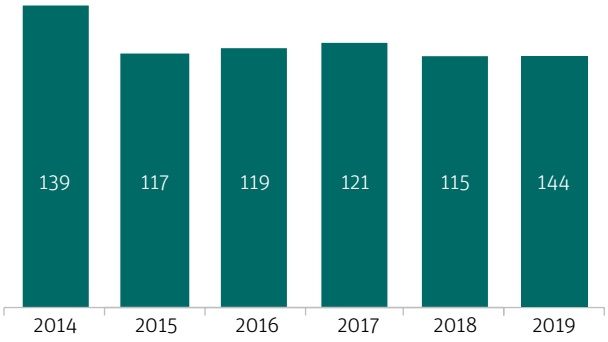
Onder de 87 slachtoffers van **economische uitbuiting**:
- hebben er 23 de Marokkaanse nationaliteit en 13 de Egyptische nationaliteit.
- zijn vrouwen in de minderheid.
- waren er 4 minderjarigen.

Onder de 52 slachtoffers van **seksuele uitbuiting**:
- is de voornaamste nationaliteit de Nigeriaanse (15 slachtoffers).
- gaat het bijna uitsluitend om vrouwen (met uitzondering van 2 Brazilianen).
- zijn er 2 minderjarigen.

Nationaliteit	Seksuele uitbuiting				Uitbuiting van bedelarij				Economische uitbuiting				Onder dwang gepleegde misdrijven/misdaden				Totaal
	Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		Vrouwen		Mannen		
	Min.	Meer.	Min.	Meer.	Min.	Meer.	Min.	Meer.	Min.	Meer.	Min.	Meer.	Min.	Meer.	Min.	Meer.	
Marokko		1								3		20					24
Nigeria		15								1							16
Egypte												13					13
Brazilië		5		2						2		2					11
Roemenië		7				1				2		1					11
Bulgarije		4										3					7
Algerije		1										4					5
Vietnam									1	1	2	1					5
China										1		3					4
Hongarije		3						1									4
België	1	1														1	3
Burkina Faso												3					3
Spanje												3					3
India												3					3
Macedonië		2							1								3
Pakistan												3					3
Armenië										1				1			2
Ecuador												2					2
Servië					1					1							2
Afghanistan												1					1
Albanië		1															1
Cuba		1															1
Ivoorkust										1							1
Italië		1															1
Irak												1					1
Guinee		1															1
Kazachstan		1															1
Mali												1					1
Montenegro												1					1
Oeganda		1															1
Filipijnen												1					1
Polen		1															1
DR Congo										1							1
Rwanda														1			1
Somalië	1																1
Oekraïne		1															1
Tunesië												1					1
Turkije												1					1
Venezuela		1															1
Jemen												1					1
Totaal	**2**	**48**	**0**	**2**	**1**	**1**	**0**	**1**	**2**	**14**	**2**	**69**	**0**	**2**	**0**	**1**	**145**

bron: Payoke, Pag-Asa, Sürya

Slachtoffers mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (gegevens DVZ)

- In 2019 waren de Brazilianen en de Marokkanen de twee voornaamste nationaliteiten onder de slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (alle vormen van uitbuiting samen beschouwd).
- Tussen 2018 en 2019 is het aantal Braziliaanse slachtoffers gestegen van 2 naar 21. Het aantal Marokkaanse slachtoffers is stabiel gebleven.
- Specifiek voor economische uitbuiting waren er 19 Marokkanen en 16 Brazilianen.
- Bij de slachtoffers van seksuele uitbuiting was Nigeria de meest vertegenwoordigde nationaliteit (16 personen).

In de afgelopen jaren stagneerde het aantal nieuwe verblijfsaanvragen ingediend op basis van de procedure mensenhandel. In 2019 is dat aantal toegenomen, met name voor slachtoffers van seksuele uitbuiting.

In 2019:

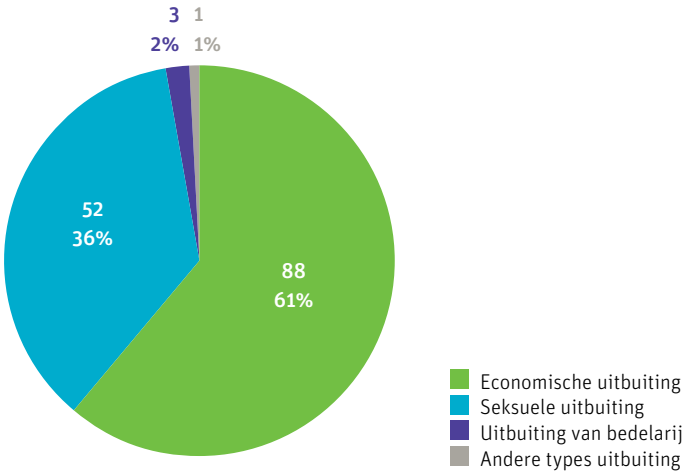
- **144 slachtoffers** van mensenhandel zijn in de procedure gestapt (stijging ten opzichte van 2018).
- Meer dan **60%** van de slachtoffers werd **economisch uitgebuit**. Ruim een derde was slachtoffer van mensenhandel met het oog op seksuele uitbuiting en nauwelijks 2% werd uitgebuit in de bedelarij.
- Volgens de gegevens van DVZ is in 2019 geen enkel slachtoffer van orgaanhandel of van onder dwang gepleegde misdrijven in de procedure gestapt. In deze gegevens komt evenwel één slachtoffer voor van een "ander type uitbuiting".

In België komen slachtoffers van mensenhandel die instemmen om samen te werken met de gerechtelijke autoriteiten in aanmerking voor een specifiek verblijfsstatuut.

Rangschikking van de voornaamste nationaliteiten van slachtoffers van mensenhandel in België

Nationaliteit	2019
Brazilië	21
Marokko	20
Nigeria	16
Egypte	11
Roemenië	9
Bulgarije	8
Algerije	4
Vietnam	4
Hongarije	4
Spanje	4
Andere	43
Totaal	144

Slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt per type uitbuiting

bron: DVZ

Leeftijd		0-17	18-25	26-30	31 jaar en +	Totaal	Mannen	Vrouwen
Seksuele uitbuiting	2018	3	20	7	3	33	0	33
	2019	3	28	12	9	52	3	49
Economische uitbuiting	2018	1	14	25	35	75	66	9
	2019	7	13	11	57	88	65	23
Uitbuiting van bedelarij	2018	3	1	0	0	4	2	2
	2019	1	1	0	1	3	1	2
Andere types uitbuiting	2018	0	0	0	3	3	3	0
	2019	0	0	1	0	1	0	1
Totaal	**2018**	**7**	**35**	**32**	**41**	**115**	**71**	**44**
	2019	**11**	**42**	**24**	**67**	**144**	**69**	**75**

In 2019 waren er iets meer vrouwelijke (52%) dan mannelijke (48%) slachtoffers.

In 2019:

- Waren er 75 vrouwelijke en 69 mannelijke slachtoffers. In 2018 was dat omgekeerd.
- Slachtoffers van economische uitbuiting komen het vaakst voor (88 op de 144). Vooral mannen zijn daardoor getroffen. Twee derde onder hen is ouder dan 30 (57 personen).
- De slachtoffers van seksuele uitbuiting zijn bijna uitsluitend vrouwen (49 op de 52). Daarvan zijn er 28 tussen 18 en 25 jaar oud en 3 minderjarig.

De categorie "**Andere types uitbuiting**" heeft betrekking op gevallen waarvoor het type uitbuiting op het ogenblik van de eerste aanvraag nog niet duidelijk is bepaald.

11 minderjarige slachtoffers van mensenhandel zijn in 2018 in de procedure gestapt, van wie:

- 7 slachtoffers van economische uitbuiting, 3 slachtoffers van seksuele uitbuiting en 1 slachtoffer van uitbuiting van bedelarij;
- Sommigen onder hen zijn NBMV's (niet-begeleide minderjarige vreemdelingen). Ter herinnering, een NBMV die een vermoedelijk slachtoffer is moet ook worden gemeld bij de Dienst Voogdij. Na identificatie door deze laatste krijgt die een voogd toegewezen.

bron: DVZ

Documenten uitgereikt door de Dienst Vreemdelingenzaken aan de slachtoffers mensenhandel en mensensmokkel

		2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
BGV 45 dagen (MH)		36	28	32	17	10	3	0	0
Bijlage 15		0	0	0	0	0	20	44	43
Attest van immatriculatie (AI)		140	117	133	114	116	112	113	136
Verlenging AI		12	15	11	22	26	31	19	16
Mensenhandel	Tijdelijk BIVR (Kaart A)	104	98	84	90	84	97	91	108
	Verlenging Kaart A	437	458	443	425	413	383	348	370
	Onbeperkt BIVR (Kaart B)	35	44	33	36	49	50	61	42
Humanitair	Tijdelijk BIVR (Kaart A)	4	2	2	6	2	0	3	3
	Verlenging Kaart A	44	31	30	29	20	29	20	26
	Onbeperkt BIVR (Kaart B)	11	24	21	36	22	23	18	26
Bijlage 13 (BGV)		7	11	14	2	2	4	0	0
Totaal		**830**	**828**	**803**	**777**	**744**	**752**	**717**	**770**

In 2019:

- Bij de cijfers die hier aan bod komen, gaat het om slachtoffers van zowel **mensenhandel** als sommige zwaardere vormen van **mensensmokkel**.
- De **770** beslissingen inzake uitreiking of verlenging van een verblijfsvergunning betreffen nieuwe slachtoffers uit 2019 maar ook diegenen van de voorgaande jaren die in een erkenningsprocedure voor het slachtofferstatuut zitten en tegenover wie eerder al één of meer beslissingen zijn genomen.

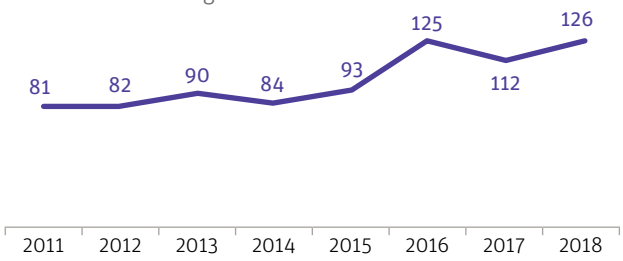
Het totale aantal aan slachtoffers van mensenhandel en mensensmokkel uitgereikte documenten is in 2019 licht gestegen (+7% tegenover 2018).

- Een bewijs van inschrijving in het vreemdelingenregister (BIVR), van tijdelijke en/of verlengde aard, geldt altijd voor een periode van zes maanden. Normaal krijgen slachtoffers er dus twee per jaar, tot aan het einde van de gerechtelijke procedure.
- Sinds 21 mei 2017 vervangt de bijlage 15 het bevel om het grondgebied te verlaten (BGV) 45 dagen. De juridische grondslag en de voorwaarden daarvoor zijn niet veranderd, alleen het type document. Het gaat om het document dat tijdens de reflectieperiode wordt uitgereikt. Als het slachtoffer rechtstreeks een klacht indient of verklaringen aflegt tegen de daders, dan wordt dat document niet uitgereikt. Het slachtoffer ontvangt dan onmiddellijk een attest van immatriculatie (AI).

bron: DVZ

Veroordelingen voor mensenhandel (gegevens van justitie)

Aantal veroordelingen

Elke **veroordeling** heeft betrekking op één veroordeelde (veroordelingen zijn niet hetzelfde als vonnissen, die uit verschillende veroordelingen kunnen bestaan).

1 veroordeling = 1 persoon

De **straffen** komen overeen met de beslissingen van de veroordelingen. Bij één veroordeling kunnen tegelijk verschillende straffen worden uitgesproken (gevangenisstraf, boete,...). Een categorie hoeft daarom de andere niet uit te sluiten (op een aantal uitzonderingen na) en het totale aantal straffen is dus hoger dan het totale aantal daders/veroordelingen.

Net zoals in 2017 zijn de meeste veroordeelden in 2018 Belgen. Er wordt evenwel een toename vastgesteld van het aantal veroordeelden van Nigeriaanse origine als gevolg van bepaalde criminele netwerken die actiever zijn geworden binnen Europa op het vlak van seksuele uitbuiting. Volgens de FOD Justitie heeft "het fenomeen van uitbuiting van Nigeriaanse minderjarigen in de prostitutie de jongste jaren aanleiding gegeven tot talrijke onderzoeken en interventies, wat uiteindelijk ook blijkt uit de gegevens inzake veroordelingen".

Voornaamste nationaliteiten van de veroordeelden voor mensenhandel in 2018

Nationaliteit	2018
België	32
Onbekend	25
Nigeria	22
Bulgarije	7
Pakistan	5
Roemenië	5
Andere	30
Totaal	126

In 2018 :

- zijn er **126** veroordelingen uitgesproken. De afgelopen jaren is de trend opwaarts.
- Die veroordelingen hebben geleid tot 428 beslissingen, waarvan 93 met uitstel. De meest courante straffen zijn de boete (29%), de gevangenisstraf (28%) en de ontzetting uit de rechten (24%).
- Bij bijna de helft van de in 2018 uitgesproken gevangenisstraffen ging het om straffen van 1 tot 3 jaar (59% was met uitstel).

Straffen	Beslissingen	Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)
Boete	124	40
Gevangenisstraf	118	53
Ontzetting uit de rechten	101	/
Verbeurdverklaring	67	/
Beroepsverbod	3	/
Werkstraf	1	/
Andere verbodsbepalingen	14	/
Totaal	428	93

Methodologische opmerkingen

- Deze cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- De gegevensextractie dateert van maart 2020.
- De databank bevat geen informatie over het type uitbuiting voor alle veroordelingen.
- Het departement van de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de FOD Justitie heeft zijn gegevens voor 2017 opnieuw verbeterd.
- Een aantal dossiers wordt met verschillende maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom kunnen de gegevens voor 2018 ook in de toekomst nog worden verbeterd en zijn de gegevens voor 2019 nog niet beschikbaar.

bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, FOD Justitie

2. Mensensmokkel

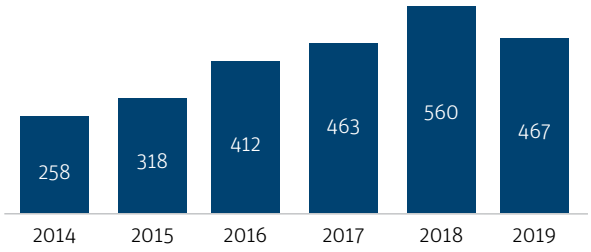
Inbreuken mensensmokkel (gegevens van de politie)

De politie heeft in 2019 467 inbreuken inzake mensensmokkel geregistreerd. In 82% van de gevallen hebben die zich in het Vlaams Gewest voorgedaan.

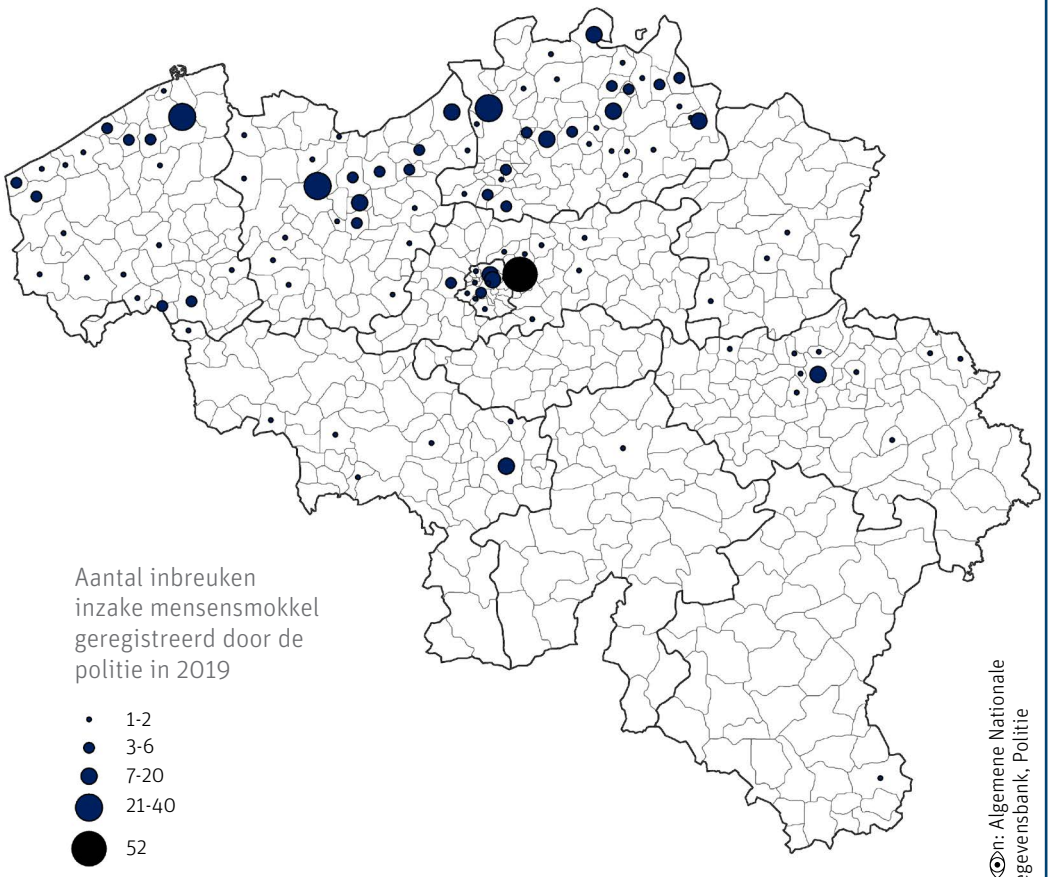
- In 2019 werd 82% van de inbreuken inzake mensensmokkel in het Vlaams Gewest geregistreerd, 10% in Wallonië en 7% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
- De meeste inbreuken, goed voor 30% van het totaal, werden in de provincie Antwerpen geregistreerd.
- Op gemeentelijk niveau:
  - In Vlaanderen is Zaventem (53) koploper. De politie heeft daar nagenoeg alle inbreuken op de site van de luchthaven geregistreerd (52). Brugge (40) en Antwerpen (37) volgen respectievelijk op de 2e en de 3e plaats.
  - In Wallonië is Luik de gemeente met het hoogste aantal inbreuken (15).
  - Binnen het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voert Brussel-Stad de ranglijst van de 19 gemeenten aan met in totaal 13 inbreuken.

Recente ontwikkelingen:

- Sinds 2014 is het aantal geregistreerde inbreuken gestaag toegenomen tot 560 in 2018 (meer dan een verdubbeling in vergelijking met 2014). Voor het eerst in 5 jaar is dat cijfer in 2019 gedaald. Het ligt op hetzelfde niveau als in 2017.
- Tussen 2018 en 2019 is het aantal inbreuken vooral gedaald (-44%) in de provincie Oost-Vlaanderen, waar in 2018 167 inbreuken werden geteld (en in 2019 93).
- De grote jaarlijkse verschillen vallen met name te verklaren door het politieoptreden tegen bepaalde criminele cellen, waardoor de cijfers omhoog gaan.

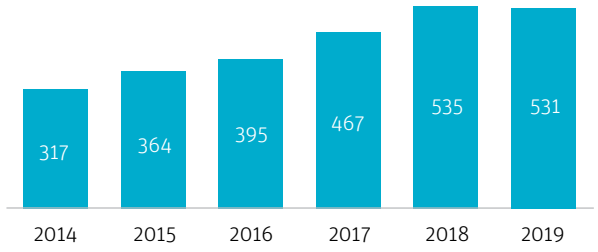

Provincie	Aantal inbreuken mensen-smokkel
Antwerpen	139
Oost-Vlaanderen	93
West-Vlaanderen	86
Vlaams-Brabant	63
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	34
Luik	26
Henegouwen	17
Limburg	4
Luxemburg	2
Namen	1
Waals-Brabant	0
Onbekend	2
Totaal	**467**

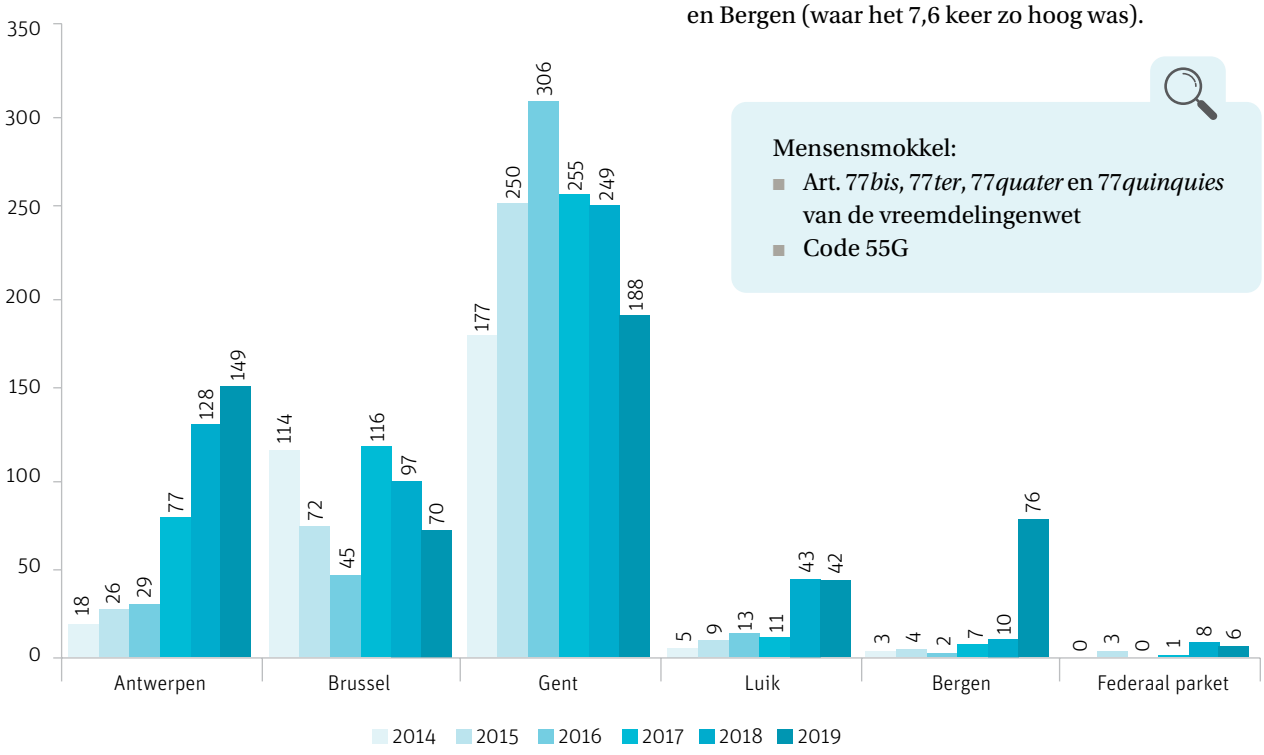

bron: Algemene Nationale Gegevensbank, Politie

Strafzaken voor mensensmokkel bij de parketten

In 2019 zijn **531** strafzaken bij de parketten binnengekomen wegens mensensmokkel.

- Na een continue stijging is het aantal bij de parketten binnengekomen strafzaken wegens mensensmokkel sinds 2018 gestabiliseerd.
- In 2019 kende het ressort Gent het hoogste aantal strafzaken voor mensensmokkel (188 zaken, of 35% van het totaal), gevolgd door het ressort Antwerpen (149 gevallen).
- Tussen 2018 en 2019 daalde het aantal binnengekomen strafzaken in bijna alle ressorten, behalve in Antwerpen en Bergen (waar het 7,6 keer zo hoog was).

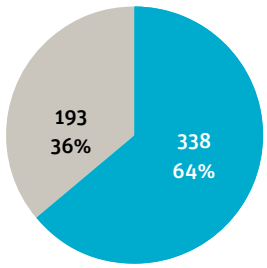

Mensensmokkel:

- Art. 77*bis*, 77*ter*, 77*quater* en 77*quinquies* van de vreemdelingenwet
- Code 55G

Mensensmokkel succesvol vervolgen steeds moeilijker

In 2019 bij de parketten binnengekomen strafzaken voor mensensmokkel die op 9 mei 2020 waren geseponeerd

Geseponeerde dossiers
Andere

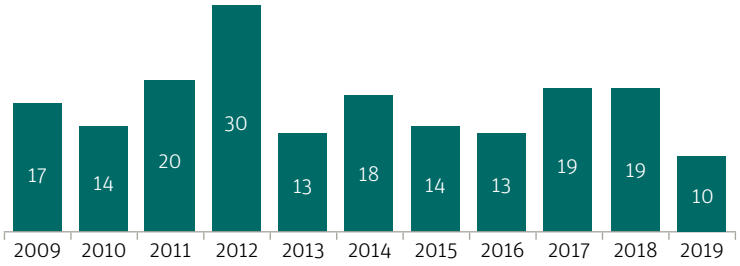
- Op de 531 in 2019 bij de parketten binnengekomen strafzaken voor mensensmokkel waren er op 9 mei 2020 338 geseponeerd, oftewel zo'n 64%. In 2017 was dat maar 40%.
- Van die 338 dossiers waren er 83 geseponeerd omwille van opportuniteitsredenen en 255 om technische redenen (waarvan 187 voor onbekende dader(s) en 60 wegens onvoldoende bewijzen).
- Meer dan de helft van de strafzaken werd geseponeerd omdat de inbreuken waren gepleegd door daders die niet konden worden geïdentificeerd.

bron: Gegevensbank van het College van procureurs-generaal, analysten

Slachtoffers van een zwaardere vorm van mensensmokkel die in de procedure zijn gestapt (gegevens DVZ)

Net als de slachtoffers van mensenhandel kunnen ook de slachtoffers van een zwaardere vorm van mensensmokkel aanspraak maken op het slachtofferstatuut.
De zwaardere vormen van mensensmokkel worden omschreven in artikel 77*quater* 1° tot 5° van de wet van 15 december 1980. Het gaat om de minderjarigheid van het slachtoffer, het in gevaar brengen van het leven van het slachtoffer,...

In 2019 waren er **10 slachtoffers van mensensmokkel** met verzwarende omstandigheden waarvoor DVZ voor het eerst een verblijfsdocument had uitgereikt. In 10 jaar tijd was dat cijfer nooit zo laag.

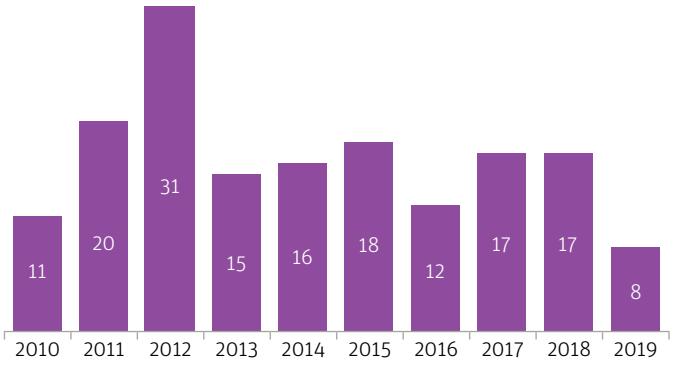

3 minderjarige slachtoffers van mensensmokkel zijn in 2019 in de procedure gestapt.

Onder de slachtoffers van mensensmokkel waren er:
- 6 mannen en 4 vrouwen;
- 3 slachtoffers jonger dan 18 jaar;
- 4 Vietnamezen, 3 Marokkanen en 3 slachtoffers met een andere nationaliteit.

Mensensmokkel	0-17	18-25	26-30	31 jaar en ouder	Mannen	Vrouwen	Totaal
2018	8	5	4	2	**12**	**7**	**19**
2019	3	2	3	2	**6**	**4**	**10**

bron: DVZ

Nieuw opgestarte begeleidingen van slachtoffers mensensmokkel door de gespecialiseerde opvangcentra

In 2019:

- zijn **8** slachtoffers van een zwaardere vorm van mensensmokkel bij één van de drie gespecialiseerde centra in België in een nieuw begeleidingstraject gestapt. Dat aantal is sinds 2010 nooit zo laag geweest.
- Onder die slachtoffers waren er evenveel vrouwen als mannen.
- Van de 8 slachtoffers hadden er 4 de Vietnamese nationaliteit.

3 minderjarige slachtoffers van mensensmokkel zijn in 2019 bij een gespecialiseerd centrum in een begeleidingstraject gestapt:

- 3 minderjarigen met de Vietnamese nationaliteit van wie:

Nationaliteit	Vrouwen		Mannen		Totaal
	<18	≥18	<18	≥18	
Eritrea				1	**1**
Marokko		1		1	**2**
Soedan				1	**1**
Vietnam	2	1	1		**4**
Totaal	**2**	**2**	**1**	**3**	**8**

bron: Payoke, Pag-Asa, Sürya

Veroordelingen voor mensensmokkel (gegevens van justitie)

In 2018 werden **181 definitieve veroordelingen** voor mensensmokkel uitgesproken. Dat is een verdubbeling ten opzichte van 2015.

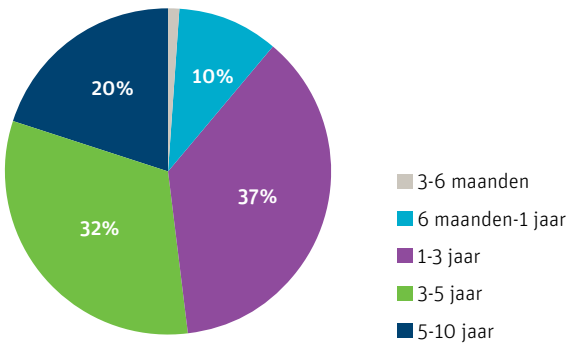
- Verschillende beslissingen kunnen per veroordeling worden getroffen. Het totale aantal beslissingen verschilt dus van het aantal veroordelingen. In 2018 gingen die veroordelingen gepaard met 607 beslissingen, waarvan 130 met uitstel (volledig of gedeeltelijk). Bij de 607 uitgesproken straffen staan de gevangenisstraffen en de boetes (176) allebei bovenaan.
- In 2018 ging het bij de meeste uitgesproken gevangenisstraffen (ook die met uitstel) om straffen tussen 1 en 3 jaar (37%), op de voet gevolgd door die tussen meer dan 3 en 5 jaar (32%).

Methodologische opmerkingen

- Deze cijfers hebben betrekking op het aantal definitieve veroordelingen, waartegen dus geen beroep meer kan worden aangetekend.
- Een aantal dossiers wordt met verschillende maanden vertraging in de databank ingevoerd. Daarom zijn de gegevens voor 2019 nog niet beschikbaar.

Belangrijkste straffen	Beslissingen	Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)
Gevangenisstraf	176	63
Boete	176	67
Werkstraf	5	/
Verbeurdverklaring	110	/
Ontzetting uit de rechten (art. 31 van het Sw.)	130	/
Andere	10	/
Totaal	**607**	**130**

Duur van de uitgesproken gevangenisstraffen (met en zonder uitstel)

- De Nigerianen (11%), Belgen (10%), Egyptenaren (8%) en Albanezen, ex aequo met de Syriërs (7%), vormen de top 5.
- In 18% van de gevallen was de nationaliteit van de veroordeelden in 2018 niet bekend. Dat is wel minder dan in 2017 (33 veroordeelden met onbekende nationaliteit in 2018 tegenover 43 in 2017).

Nationaliteit van de veroordeelden voor mensensmokkel in 2018

Nationaliteit	2018
Onbekend	33
Nigeria	20
België	19
Egypte	15
Albanië	13
Syrië	13
Algerije	8
Roemenië	8
Irak	7
Afghanistan	6
India	5
Iran	5
Marokko	4
Pakistan	4
China	3
Verenigd Koninkrijk	3
Georgië	2
Ghana	2
Palestina	2
Nederland	2
Brazilië	1
Bulgarije	1
DR Congo	1
Ivoorkust	1
Griekenland	1
Litouwen	1
Soedan	1
Totaal	**181**

bron: Dienst voor het Strafrechtelijk beleid, FOD Justitie

Externe bijdrage: Toelichting bij de statistische gegevens over onderzoeken naar mensenhandel door de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectie in 2019

Stéphanie Schulze
Peter Van Hauwermeiren

RSZ-inspectiedienst
Themadirectie mensenhandel

1. | Inleiding

Deze bijdrage betreft de RSZ-inspectiediensten (Themadirectie mensenhandel en ECOSOC-teams).

Buiten de louter statistische gegevens, volgt hier ook kwalitatieve informatie over de werking van de ECOSOC-teams van de RSZ-inspectiedienst in 2019.

De gegevens in deze bijdrage zijn afkomstig uit 2 bronnen:

1. Het interne dossierbeheersysteem (Pegasis), waaruit de gegevens zijn opgevraagd van de in 2019 afgesloten dossiers. In die gegevens is er sprake van 82 potentiële slachtoffers.
2. De analyse van de checklists die de sociaal inspecteurs in 2019 hebben opgesteld overeenkomstig hoofdstuk VIII van de gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Werk, de minister van Veiligheid en Binnenlandse Zaken, de staatssecretaris voor Bestrijding van de sociale fraude en het College van procureurs-generaal inzake het opsporings- en vervolgingsbeleid betreffende mensenhandel (COL 01/2015).

De inspecteurs van de RSZ stellen zo snel mogelijk een dergelijke checklist op na een vaststelling waarbij er voldoende duidelijke aanwijzingen zijn dat het om een potentiële situatie van mensenhandel gaat.

In 2019 werden er 120 van die checklists opgesteld, wat impliceert dat 120 potentiële slachtoffers werden aangetroffen. Het verschil met de 82 potentiële slachtoffers uit het Pegasis-beheersysteem komt voort uit het feit dat de dossiers waarbij in 2019 een checklist werd opgesteld niet noodzakelijk in 2019 werden afgesloten.

De Themadirectie mensenhandel bezorgt de Dienst voor het Strafrechtelijk beleid van de Federale Overheidsdienst Justitie jaarlijks een specifiek analyserapport op basis van deze checklists.

Een andere bron van kwalitatieve informatie is de informatie over de onderzoeken inzake mensenhandel die door de ECOSOC-teamchefs wordt uitgewisseld.

2. | Statistieken processen-verbaal en strafrapporten (Pegasis)[235]

Volgens de ontvangen statistieken (interne statistieken van de dienst – Pegasis) over de **in 2019 afgesloten onderzoeken** (onderzoeken opgestart in 2019 of vóór 2019):

- **In 2019** heeft de RSZ **58 PV's en/of strafrapporten** (82 potentiële slachtoffers) inzake mensenhandel (art. 433*quinquies* van het Strafwetboek) opgesteld. Na onderzoeken in samenwerking met andere inspectie- of politiediensten gebeurt het bovendien dat een andere dienst het proces-verbaal of het strafrapport inzake mensenhandel opstelt. Concreet zijn zeventien rapporten of processen-verbaal door andere diensten opgesteld in het kader van een samenwerking met de RSZ.

235 Deze statistieken zijn gebaseerd op afgesloten onderzoeken.

Provinciale directies	PV/SR opgesteld door de RSZ	PV/SR opgesteld door een andere dienst[236]
West-Vlaanderen	2	3
Oost-Vlaanderen	6	5
Antwerpen	4	0
Limburg	0	0
Henegouwen	4	1
Namen-Luxemburg	10	0
Luik	4	1
Vlaams-Brabant	4	1
Brussel	23	6
Waals-Brabant	1	0
Totaal	**58**	**17**

- De RSZ-inspectie heeft **82** vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel op basis van strafrapporten of van processen-verbaal doorverwezen naar de gerechtelijke autoriteiten.
- De meest vertegenwoordigde nationaliteiten zijn van de volgende landen: Polen (16 personen), Marokko (11), Egypte (8), Roemenië (7) en Vietnam (5). Opvallend is daarnaast dat van die 82 vermoedelijke slachtoffers er 27 EU-onderdanen waren, onder wie ook 3 Belgen.
- De meest vertegenwoordigde sectoren waren de horeca, de bouw en de (klein)handel.

3. | Analyse van de checklists

3.1. | Inleiding

Rekening houdend met de bepalingen van de COL 01/15 werd **in 2019** een checklist ingevuld zodra er **voldoende nauwkeurige aanwijzingen** waren van een potentiële situatie van mensenhandel — en dat ongeacht of het onderzoek nog lopende dan wel afgesloten was.

In totaal werden **120 checklists** opgesteld (1 checklist per potentieel slachtoffer; verschillende checklists kunnen dus betrekking hebben op dezelfde werkgever/uitbuiter). Die zijn als volgt onderverdeeld:

Provinciale directies	
West-Vlaanderen	11
Oost-Vlaanderen	20
Antwerpen	11
Limburg	7
Henegouwen	4
Namen-Luxemburg	39
Luik	4
Vlaams-Brabant	4
Brussel	20
Waals-Brabant	0
Totaal	**120**

3.2. | Geografische spreiding per sector (2019)

	Namen-Luxemburg	Brussel	Luik	Henegouwen	Limburg	Waals-Brabant	Vlaams-Brabant	Antwerpen	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Totaal
Slagerij/ slachthuis							3				**3**
Bakkerij		1							2		**3**
Carwash en truckwash	2			1							**3**
Kapsalon en schoonheidssalon		2								2	**4**
Kleinhandel		2	1								**3**
Bouw		2			5				12	3	**22**
Horeca	1	13	3	3	1			2	2	6	**31**
Land- en tuinbouw	34				1						**35**
Logistiek								9			**9**
Manege	1										**1**
Schoonmaak	1						1				**2**
Transport									1		**1**
Sorteren van tweedehandskledij of voorwerpen									3		**3**
Totaal	**39**	**20**	**4**	**4**	**7**	**0**	**4**	**11**	**20**	**11**	**120**

236 In het kader van een onderzoek uitgevoerd in samenwerking met de RSZ.

3.3. | Verdeling volgens leeftijd, geslacht en nationaliteit van de vermoedelijke slachtoffers 2019

Nationaliteit	Mannen	Vrouwen
Afghanistan	2	0
Algerije	1	0
België	2	2
Brazilië	0	1
China	2	0
Ivoorkust	1	0
Egypte	10	0
Ecuador	2	0
Spanje	3	0
Ghana	5	0
Hongarije	3	2
India	2	0
Italië	3	0
Marokko	14	1
Nepal	1	0
Nigeria	5	0
Pakistan	3	0
Filipijnen	1	0
Roemenië	25	14
Turkije	1	0
Oekraïne	12	0
Vietnam	1	1
Totaal	**99**	**21**

Leeftijd	Mannen	Vrouwen
Minderjarigen (-18 jaar)	1	0
Tussen 18 en 30 jaar	43	8
Tussen 30 en 40 jaar	26	4
Tussen 40 en 50 jaar	25	4
Ouder dan 50	8	1
Totaal	**103**	**17**

Uit een snelle analyse van de bovenstaande tabel kan worden afgeleid dat het bij 85% van de potentiële slachtoffers van economische uitbuiting om mannen gaat (103/120). Wat de leeftijd betreft, is 42% van de vermoedelijke slachtoffers tussen achttien en dertig jaar oud en een kwart tussen dertig en veertig jaar oud. De vrouwen zijn vooral actief in de horeca, de tuinbouw en in nagelstudio's. De uitgebuite (Vietnamese) minderjarige werkte in een nagelstudio in Brussel en was op het moment van de controle zeventien jaar.[237]

Wat de nationaliteit van de slachtoffers betreft, is meer dan de helft (66/120) afkomstig uit derde landen (buiten de EU). Van de 54 EU-onderdanen waren er vier Belgen en 39 Roemenen.[238]

3.4. | Vastgestelde indicatoren van mensenhandel en verzwarende omstandigheden

Bijlage 5 van de COL 01/2015 bevat verschillende indicatoren van mensenhandel onder het punt "omstandigheden". Na een analyse van de in 2019 ontvangen checklists is het volgende vastgesteld:

Identiteitsdocumenten

Heel vaak (in ongeveer 80% van de gevallen) verbleven onderdanen van derde landen illegaal op Belgische bodem. Ofwel hadden ze geen identiteits- of reisdocumenten, ofwel hadden ze hun nationale paspoort. Van de Europeanen was maar 20% in België gevestigd met een Belgische verblijfsvergunning. De anderen waren over het algemeen in het bezit van hun nationale identiteitsbewijs.

In ongeveer 25% van de gevallen hadden potentiële slachtoffers geen eigen identiteits- of reisdocumenten. Soms hadden ze alleen maar een kopie bij zich.

Financieel aspect – sociale zekerheid – sociale documenten

Qua inkomsten: in bijna alle situaties die zich hebben voorgedaan kreeg de betrokkene weinig, heel weinig of soms helemaal geen loon. Soms moest het potentiële slachtoffer een deel van het loon afstaan of was een loon beloofd dat nooit werd betaald.

Verschillende slachtoffers gaven aan dat zij hun reis helemaal of gedeeltelijk moesten terugbetalen.

Om en bij de tien vermoedelijke slachtoffers moesten een aanzienlijk deel van hun loon afstaan. Sommigen onder hen moesten werken onder de identiteit van hun

237 In het verdere onderzoek verklaarde deze werknemer een andere identiteit te hebben en niet minderjarig te zijn. Hij ontkende ook alle aanwijzingen van economische uitbuiting. Zo verklaarde hij een hoog loon te ontvangen.

238 In een onderzoek in de tuinbouw-/fruitteeltsector ging het om 34 Roemenen.

uitbuiters, die zo sociale bescherming genoten. Het voor de prestaties verschuldigde loon werd op de rekening van de uitbuiters gestort, die maar twee derde van het ontvangen geld doorstortten. Eén slachtoffer werd zelfs gevraagd om 1.000 euro terug te betalen om zijn situatie te regulariseren en 5.000 euro om boetes te betalen die aan de uitbuiter waren opgelegd.

Enkele concrete voorbeelden uit 2019 waren — als er al een loon was: 1,92 euro/uur; 2,90 euro/uur; 3,85 euro/uur; 4,50 euro/uur; 5 euro/uur; 30 euro/17 uur; 10 euro/14 uur; 50 euro/56 uur; 150 euro/week; 15 euro/nacht; 400 euro/maand voor 63 uur/week.

Inzake sociale zekerheid en sociale documenten: Zo'n 10% van de werknemers was in Dimona aangegeven; voor 25% was een Limosa-aangifte ingediend maar dan in het kader van een frauduleuze detachering. De anderen waren illegaal tewerkgesteld zonder dat enige formaliteiten waren geregeld op het vlak van sociale zekerheid en sociale documenten. Bij de buitenlandse werknemers mochten van de derdelanders maar enkelingen in België werken (arbeidskaart/*single permit*).

Uitbuitingsomstandigheden

De checklist bevat de hieronder opgesomde indicatoren. Sommige indicatoren komen vaak terug, zoals de erbarmelijke huisvestingsomstandigheden of de danig lange werktijden. Details en voorbeelden staan meermaals opgesomd.

- **Het slachtoffer beschikt niet over geschikte uitrusting/werkkledij**
- **Het slachtoffer werkt in gevaarlijke/ongezonde omstandigheden**
- Indicatoren met betrekking tot bescherming op het werk (veiligheid en gezondheid van de werknemers: hygiënemaatregelen, kledij en werkplekken,…) zijn bij ongeveer 20% van de vermoedelijke slachtoffers vastgesteld.
- **Het slachtoffer mag geen contact hebben met de buitenwereld**
- **De bewegingsvrijheid van het slachtoffer is beperkt**
- Zo'n 40% van de vermoedelijke slachtoffers die we hebben ontmoet had geen contact met de buitenwereld en vandaar maar een beperkte bewegingsvrijheid.
- **Het slachtoffer is in erbarmelijke omstandigheden gehuisvest**
- In tal van potentiële situaties van mensenhandel waren de slachtoffers in erbarmelijke en ongezonde woningen gehuisvest. Dat was het geval voor 72 personen, oftewel 60% van de vermoedelijke slachtoffers.
- **Het slachtoffer krijgt geen geneeskundige verzorging**
- Vier vermoedelijke slachtoffers kregen geen geneeskundige verzorging.
- **Het slachtoffer werkt bijzonder lang**
  Zo'n 80% van de vermoedelijke slachtoffers die we hebben ontmoet werkte abnormaal lang. Een aantal voorbeelden daarvan uit 2019 zijn: prestaties van 13 uren/dag, 7 dagen/week; 14 uren/dag, 6 dagen/week; 17 uren/dag, 6 à 7 dagen/week; 8 à 12 uren per dag, 7 dagen/week; 84 uren per week; 80 à 90 uren per week,…

Verzwarende omstandigheden

Bijlage 5 van de COL 01/2015 bevat verschillende verzwarende omstandigheden bij mensenhandel. Een aantal daarvan kon worden vastgesteld in de gevallen van 2019:

- **Wat de situatie van het slachtoffer betreft**
  Bij de slachtoffers was er een Vietnamese jongere van zeventien jaar die in een nagelstudio werd uitgebuit.
- **Inzake de hoedanigheid van de dader**
  In de meeste gevallen maakte de dader misbruik van de kwetsbare situatie van het slachtoffer, had hij gezag over het slachtoffer of maakte hij misbruik van zijn functie. In geen enkele checklist is er sprake van een politieambtenaar in de uitoefening van zijn functie als dader.
- **Over de omstandigheden en de gevolgen van de mensenhandel**
  Van de 120 slachtoffers op de checklists van 2019 verklaarden er 20 dat zij het slachtoffer waren van bedreigingen, geweld of dwang vanwege de dader.
  De levens van enkele vermoedelijke slachtoffers werden in gevaar gebracht. Daarvan raakten er twee permanent arbeidsongeschikt als gevolg van de uitbuiting.
  In de overgrote meerderheid van de gevallen ging het om een gebruikelijke activiteit.
  Enkele slachtoffers werden uitgebuit in het kader van een criminele organisatie.

3.5. | Doorverwijzing van de slachtoffers naar een gespecialiseerd opvangcentrum in 2019

Bij de 120 checklists die in aanmerking zijn genomen waren er in **73** gevallen vermoedelijke slachtoffers die zijn doorverwezen naar of zijn opgevangen door een gespecialiseerd opvangcentrum (Sürya, Payoke of Pag-Asa).

Een aantal onder hen verbleef daar al; het onderzoek had dan betrekking op het verhoor van die personen en/of op grondigere onderzoeken inzake mensenhandel en mensensmokkel.

Van die 73 vermoedelijke slachtoffers vond 1 minderjarige onderdak bij Esperanto.

De verdeling per provinciale directie ziet er als volgt uit:

Provinciale directies	Aantal doorverwezen vermoedelijke slachtoffers	Nationaliteit en geslacht
Namen-Luxemburg	37	1 België (M) 1 Pakistan (M) 1 Afghanistan(M) 34 Roemenië (22M-12V)
Brussel	20	7 Marokko (M) 9 Egypte (M) 2 Pakistan (M) 2 Vietnam (1M-1V)
Luik	3	1 Marokko (M) 1 België (M) 1 India (M)
Henegouwen	1	1 India (M)
Waals-Brabant	0	
Antwerpen	1	1 Ghana (M)
Vlaams-Brabant	4	4 Marokko (3M en 1V)
Oost-Vlaanderen	1	1 Filipijnen (M)
West-Vlaanderen	0	
Limburg	6	1 China (M) 2 Ecuador (M) 3 Spanje (M)
Totaal	**73**	

4. | *Joint Action Days Labour Exploitation*

In april 2019 namen de Belgische diensten van de sociale inspectie voor het vierde jaar op rij deel aan de *Joint Action Days* (JAD) *Labour Exploitation*. Dit EU-initiatief past binnen het Europese EMPACT-project, waarbij de bestrijding van mensenhandel één van de prioriteiten vormt. Het EMPACT-project kadert op zijn beurt in het EU-actieplan mensenhandel. Europol stelt zijn infrastructuur en zijn expertise ter beschikking voor de realisatie van dit initiatief van de diensten van de sociale inspectie binnen de verschillende lidstaten.

Economische uitbuiting op 1 op de 10 werkplekken

Tijdens deze acties werd gecontroleerd of de sociale wetgeving en de regels inzake arbeids- en woonomstandigheden van de werknemers werden gerespecteerd. Daarbij werden 53 werkplekken, 140 werknemers en 41 zelfstandigen gecontroleerd. Werknemers werden grondig ondervraagd over hun werk- en woonomstandigheden.

Op 6 werkplekken werden aanwijzingen gevonden van economische uitbuiting; de inspecteurs identificeerden **6 potentiële slachtoffers van mensenhandel** die in onmenselijke omstandigheden werkten en in sommige gevallen door de werkgever in erbarmelijke omstandigheden waren gehuisvest. Er werd een rapport opgesteld voor de arbeidsauditeurs

Ondersteuning van politie en justitie

In België heeft de inspectiedienst van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid acties gehouden waaraan tal van andere federale en gewestelijke inspectiediensten hebben deelgenomen. De Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit van de Federale Politie, de provinciale directies van de Federale Gerechtelijke Politie en de lokale politiezones droegen actief aan die acties bij. Het initiatief kon ook rekenen op actieve ondersteuning van de arbeidsauditeurs.

Samenwerking met Nederland en Slovenië

Deze actie had ook een uitgesproken internationaal karakter. De Nederlandse en Belgische diensten van de sociale inspectie hebben nauw samengewerkt en een gezamenlijke actie op touw gezet gericht op buitenlandse werknemers van Nederlandse uitzendbureaus die in Belgische vakantieparken aan de grens met Nederland waren gehuisvest.

Tijdens een tweede gezamenlijke actie controleerden Nederlandse en Belgische inspecteurs de vestigingen van een schoonheidssalon waar buitenlandse schoonheidsspecialisten werkzaam waren.

In de bouwsector ten slotte werd een controle uitgevoerd naar detacheringsfraude met Servische werknemers die via een Sloveens bedrijf waren gedetacheerd. België werkte hiervoor samen met de Sloveense arbeidsinspectie.

Steun van Europol

Europol heeft zijn traditionele actieterrein verruimd door ook de diensten van de sociale inspectie een rol te geven bij de coördinatie van acties ter bestrijding van economische uitbuiting. De deelnemende lidstaten konden 'speciale verzoeken' aan een andere lidstaat richten, meer bepaald om buitenlandse inspectiediensten te vragen informatie te verstrekken of een aanvullend onderzoek uit te voeren. Zo zullen in samenwerking met de arbeidsinspectiediensten van andere Europese landen verschillende onderzoeken naar economische uitbuiting worden opgestart. De uitwisseling van informatie is overigens niet beperkt tot de duur van deze JAD-periode. Ook na deze acties zal er in zaken die lopen nog steeds informatie worden uitgewisseld.

5. | Opvallende punten uit de onderzoeken mensenhandel in 2019

In 2019 hebben de ECOSOC-teams 207 onderzoeken naar mensenhandel afgesloten. Op 31 december 2019 waren 151 onderzoeken geopend, die dus nog hangend zijn.

Ongeveer 20 tot 25% van de onderzoeken naar mensenhandel die door de gespecialiseerde ECOSOC-teams zijn geopend brengt geen potentiële situaties van economische uitbuiting aan het licht. Dat komt vooral omdat elementen van het onderzoek niet relevant zijn of omdat de indicaties van mensenhandel niet duidelijk genoeg zijn — en veeleer wijzen op zwartwerk dan op economische uitbuiting.

Daarnaast is het belangrijk om te benadrukken dat verschillende onderzoeken voortvloeien uit onderzoeken naar feiten die eerder zijn opgespoord en toen aan de gerechtelijke autoriteiten zijn gemeld.

Steeds vaker hanteren de sociaal inspecteurs van de ECOSOC-teams bij hun onderzoek specifieke onderzoekstechnieken, zoals:

- luchtverkenning;
- telefonieonderzoeken;
- gebruik van videobewakingsbeelden;
- uitlezen van gsm's;
- onderzoeken in '*Open source intelligence*' (internet, sociale media).

Deze onderzoeken worden gevoerd in samenwerking met de gespecialiseerde diensten van de federale politie, meestal op verzoek van de arbeidsauditeur. Dat soort onderzoekstechnieken biedt tal van mogelijkheden: identificatie en verhoor van potentiële slachtoffers, identificatie van potentiële getuigen, bevestiging van slachtofferverklaringen, vaststelling van de tewerkstelling van andere werknemers/slachtoffers, identificatie van daders en het aantonen van banden tussen personen of bedrijven.

Uit de onderzoeken die in 2019 zijn gevoerd blijkt dat de al bekende verschijnselen van uitbuiting in bepaalde risicosectoren nog altijd sterk aanwezig zijn:

- een fruitteler in de provincie Namen: 34 vermoedelijke slachtoffers;
- een groenteteler in de provincie Limburg: 1 vermoedelijk slachtoffer;
- verschillende bouwwerven, waaronder 2 in Oost-Vlaanderen met 6 vermoedelijke slachtoffers per werf;
- verschillende horecazaken over het hele grondgebied;
- ...

In de loop van 2019 werd ook vastgesteld dat sommige fenomenen opdoken of toenamen, zoals de uitbuiting van vermoedelijke slachtoffers in nagelstudio's en shishabars, onder huispersoneel, of in de transport- en logistieksector. Opvallend is dat in de sector van het internationaal transport steeds meer werknemers uit derde landen een beroep doen op Belgische of buitenlandse vakbonden om feiten van uitbuiting aan te klagen. Die zijn niet altijd gemakkelijk op te sporen omdat chauffeurs constant onderweg zijn en door de bijzondere regels die voor hen gelden, met name wat het naleven van de rusttijden betreft.

Bovendien is uit verschillende onderzoeken gebleken dat werknemers de identiteit van een andere persoon aannamen en een deel van hun loon aan de houder van de identiteit moesten doorstorten, of dat de uitbuiters het geld dat op de bankrekening van het slachtoffer werd gestort zelf afhaalden.

6. | Conclusie

De gevallen van uitbuiting in 2019 deden zich zowel in stedelijke als in rurale gebieden voor en betroffen voornamelijk mannen.

In de overgrote meerderheid van de gevallen waren er één, twee of zelfs drie personen bij betrokken. Tegelijk konden dankzij onderzoeken verschillende potentiële slachtoffers worden opgespoord die door dezelfde persoon of door hetzelfde netwerk werden uitgebuit.

Sommige vermoedelijke slachtoffers die we hebben ontmoet en van wie in deze samenvatting sprake is zijn niet door een gespecialiseerd centrum opgevangen, omdat ze zich best in hun situatie konden vinden en elke begeleiding weigerden. In sommige gevallen heeft onze dienst contact opgenomen met de vermoedelijke slachtoffers nadat zij zich tot zo'n opvangcentrum hadden gericht — hetzij op verzoek van het centrum zelf, hetzij op verzoek van de arbeidsauditeur.

Dit verslag bevat cijfers van twee verschillende kanalen:

- het dossierbeheerprogramma dat betrekking heeft op onderzoeken die in 2019 zijn afgesloten, waarbij van 82 vermoedelijke slachtoffers sprake is;
- de analyse van de checklists die in 2019 werden opgesteld zodra het lopende of afgesloten onderzoek voldoende nauwkeurige indicaties bevatte voor een potentiële situatie van mensenhandel en die betrekking heeft op 120 potentiële slachtoffers.

De sectoren die bij de analyse van de checklists voor 2019 het vaakst voorkomen zijn de tuinbouw/fruitteelt, de horeca, de bouw en de logistiek.

De meest courante praktijken waren zwartwerk (geen Dimona-aangifte) en illegale tewerkstelling van buitenlandse werknemers in een illegale verblijfssituatie.

De meest voorkomende indicatoren waren:

- weinig of zelfs geen loon
- abnormaal lange werkuren
- huisvesting in erbarmelijke omstandigheden
- misbruik van een kwetsbare situatie
- overgaan tot bedreigingen/geweld
- beperking van de bewegingsvrijheid en van de contacten met de buitenwereld.

Tot slot is het belangrijk om op te merken dat we de afgelopen jaren een toename hebben vastgesteld van de aantallen vermoedelijke slachtoffers die we tijdens onze onderzoeken hebben aangetroffen.

	2017	2018	2019
Aantal potentiële slachtoffers die in de afgesloten onderzoeken zijn opgenomen	65	65	82
Aantal potentiële slachtoffers volgens de checklists	119	78	120
Aantal slachtoffers voor wie de opvangcentra zijn tussengekomen	25	39	73

Het aantal checklists uit 2017 is niet relevant aangezien een checklist werd opgesteld zodra er minstens één aanwijzing voor mensenhandel was, niet zodra er voldoende precieze aanwijzingen waren voor een mogelijke situatie van mensenhandel.

Mensenhandel is een verborgen fenomeen, dat niet gemakkelijk te doorgronden is en waarvan de omvang moeilijk in te schatten valt. Dankzij de controles door sociaal inspecteurs die gespecialiseerd zijn in mensenhandel of gesensibiliseerd zijn rond deze problematiek kunnen situaties van uitbuiting toch aan het licht worden gebracht. Hoe meer menselijke middelen daartoe worden ingezet en hoe groter de bewustwording bij de eerstelijnscontrolediensten is, hoe krachtiger en effectiever ook de strijd tegen dat fenomeen kan worden gevoerd.

In 2018 en 2019 heeft de Themadirectie mensenhandel verschillende opleidingen over economische uitbuiting en het opsporen van indicatoren van mensenhandel georganiseerd, zowel voor de sociaal inspecteurs van de inspectiediensten van de RSZ als voor externe diensten die hun aanwezigheid op het terrein willen benutten om situaties van mensenhandel op te sporen. Door deze sensibilisering hoopt de Themadirectie mensenhandel bij te dragen — hoe bescheiden die bijdrage ook is — aan een toename van het aantal opgespoorde gevallen van mensenhandel.